

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу

Мошак Ольги Вікторівни

«Регіональний менеджмент розвитку аграрної сфери»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

1. Актуальність, мета і задачі дисертаційного дослідження

Посилена увага до регіонального аспекту трансформаційних змін, що нині відбуваються у сфері аграрного розвитку, зумовлює актуалізацію формування дієвих управлінських підходів з метою підвищення ефективності перспективного зростання досліджуваної галузі. Водночас виникає необхідність поглибленого дослідження сфери аграрного виробництва, інституційного забезпечення ефективного розвитку аграрного сектору, вивчення регіональних особливостей і передумов його функціонування, з'ясування проблемних питань та окреслення пропозицій щодо їх розв'язання. Зазначене переконливо свідчить про актуальність теми дисертації О.В. Мошак.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт ДВНЗ "Ужгородський національний університет" і є частиною комплексної теми "Структурна політика і регіональні пріоритети розвитку Закарпатської області в умовах економічної трансформації" (державний реєстраційний номер 0105U004082) та "Інституційне забезпечення розвитку пріоритетних сфер економіки Закарпаття – основа інтеграції регіональної господарської системи в посткризовий період" кафедри економіки підприємства. Особистий внесок автора полягає в розробленні стратегії формування регіональної політики розвитку аграрної сфери.

Для досягнення поставленої мети дослідження здобувачем було вирішено такі задачі:

- обґрунтовано теоретико-методичні засади регулювання аграрної сфери як об'єктивного процесу регіональної організації господарської діяльності в умовах ринкового середовища;

- розкрито економічну сутність процесу регіонального менеджменту у сфері аграрного виробництва;
- здійснено оцінку інституційних засад забезпечення ефективного процесу регулювання аграрної сфери на регіональному рівні;
- виокремлено специфічні особливості і регіональні передумови розвитку аграрної сфери;
- здійснено системний аналіз функціонування аграрної сфери в розрізі регіонів і суб'єктів аграрного господарювання різних форм власності;
- виявлено чинники забезпечення ефективного управління у сфері аграрного розвитку;
- розроблено стратегії формування регіональної політики розвитку аграрної сфери;
- удосконалено модель регіонального менеджменту у сфері аграрного розвитку.

Враховуючи актуальність та перспективність обраного напрямку досліджень, коректність поставлених у роботі завдань як у теоретичному, так і в прикладному аспектах, а також змістовність запропонованих підходів до їх вирішення з наступним аналізом отриманих результатів, дослідження Мошак О. В. можна вважати суттєвим науково-практичним внеском у розроблення науково обґрунтованих підходів до формування моделі регіонального менеджменту у сфері аграрного розвитку.

2. Новизна та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими. Теоретико-методичну основу роботи становлять наукові розробки українських та зарубіжних вчених з питань управління аграрною сферою на рівні регіону.

Дослідження проводилися із залученням відповідної інформаційної бази. Дисертантом детально використано методи статистико-економічного аналізу,

прогнозування для виявлення тенденцій змін у процесі забезпечення дієвого менеджменту сфери аграрного розвитку регіону.

Для вирішення поставлених задач у роботі використано методи *узагальнення та наукової абстракції* – з метою конкретизації понятійно-категоріального апарату та окреслення економічної сутності поняття "регіональний менеджмент"; *монографічний* – при висвітленні поглядів вчених на досліджувані проблеми; *системно-структурного підходу* – при дослідженні природно-кліматичних, історичних, геостратегічних та екологічних регіональних передумов розвитку аграрної сфери; *статистико-економічного аналізу* – при здійсненні аналізу функціонування суб'єктів аграрного господарювання; *порівняльного аналізу* – при виявленні особливостей регіонального розвитку аграрного виробництва та зіставленні показників діяльності аграрних підприємств; *SWOT-аналізу* - для оцінки зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, виявлення можливостей і загроз та визначення перспективних напрямів функціонування і розвитку аграрної сфери регіону; *графічний* – при вивченні числових величин та їх співвідношення, зображених у вигляді геометричних фігур; *статистичних групувань* – при формуванні табличних матеріалів і узагальненні статистичних даних щодо функціонування і розвитку господарюючих суб'єктів; *прогнозування* – при розробленні стратегічних підходів у процесі регулювання розвитку аграрної сфери та удосконалення відміченого процесу на перспективу.

Достовірність та об'єктивність отриманих результатів підтверджена публікаціями в наукових фахових виданнях, апробацією на наукових конференціях, а також актами впровадження основних результатів дослідження.

До найбільш суттєвих результатів дисертаційної роботи, які в сукупності вирішують задачу подальшого розвитку наукового і методичного забезпечення регулювання процесів розвитку регіонального аграрного сектору, можна віднести:

– запропонований організаційний механізм удосконалення регіонального менеджменту у сфері аграрного розвитку, що складається з чотирьох етапів: аналізу функціонування аграрної сфери, виявлення проблем її розвитку, вибору

інструментарію, механізму реалізації та моніторинг у дії механізму і коригування, з подальшою їх структуризацією, що сприятиме підвищенню ефективності регіонального менеджменту аграрної сфери;

- удосконалений методичний підхід до дослідження функціональної структури регіонального менеджменту через призму його складових, зокрема продуктивних сил, аграрних відносин, аграрної інфраструктури, успішне функціонування яких безпосередньо впливає на забезпечення ефективної діяльності аграрної сфери в цілому;

- запропоновану модель удосконалення регіонального менеджменту аграрної сфери, де серед основних напрямів можна виокремити: підтримку сільгоспвиробника з метою відтворення та збереження традиційних видів діяльності; створення інвестиційно-інноваційного привабливого клімату в аграрній сфері з метою залучення інвесторів; підготовку в навчальних закладах регіону фахівців, адаптованих до територіальних особливостей роботи в аграрній сфері; організацію передумов з упровадження органічного сільськогосподарського виробництва; удосконалення регіональної аграрної інфраструктури для вільного доступу до ресурсів, товарів сільського господарства тощо.

3. Аналіз відображення результатів дослідження в публікаціях та авторефераті

Основний зміст роботи опубліковано у 19 наукових працях загальним обсягом 9,9 д.а., з них 6,1 д.а. належить особисто автору, серед яких: 2 – у виданнях іноземних держав, 8 – у наукових фахових виданнях, 1 розділ у колективній монографії та 8 доповідей на наукових конференціях.

Сутність наведених у дисертації результатів повністю відображено в авторефераті. В опублікованих працях відтворено основний зміст та наукові результати дисертації. За матеріалами досліджень виголошено доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях. Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам до публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат містить відомості про зміст дисертації, ступінь новизни розробок, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Матеріал автореферату та дисертації викладено чітко, послідовно, літературною мовою. Ілюстративний матеріал допомагає зрозуміти й оцінити основні ідеї роботи.

4. Відповідність структури дисертації встановленим вимогам

Аналіз дисертації дає всі підстави зробити висновок про те, що вона є завершеним самостійним дослідженням, яке має елементи наукової та практичної цінності. Основні положення дослідження, які виносяться на захист, а також висновки є чіткими, продуманими і достатньо аргументованими.

За своєю структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає вимогам щодо написання кандидатських дисертаційних робіт. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основна частина дисертаційної роботи викладена на 174 сторінках комп'ютерного тексту. Дисертація містить 29 таблиць, 14 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 194 позиції і викладений на 19 сторінках.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Теоретична цінність результатів роботи полягає у розробленні науково-прикладних положень, які сприяють ефективному розвитку аграрної сфери на основі формування дієвого регіонального менеджменту з урахуванням специфічних особливостей та передумов розвитку аграрного виробництва.

Науково-методичні положення та результати дисертації використані департаментом економічного розвитку і торгівлі, департаментом агропромислового розвитку Закарпатської обласної державної адміністрації при розробленні регіональної Стратегії сталого розвитку агропромислового комплексу Закарпаття на 2014-2015 рр. Матеріали досліджень використано автором при викладанні навчальних курсів "Регіональна економіка", "Національна економіка", "Державне регулювання економіки" в системі підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів за напрямом "Економіка підприємства" в ДВНЗ "Ужгородський національний університет", що підтверджується відповідними довідками.

6. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи

Результати дисертаційної роботи можуть бути рекомендовані для використання в якості основи для подальших наукових пошуків, спрямованих на удосконалення регіонального менеджменту сфери аграрного розвитку, а також розроблення відповідних цільових програм розвитку аграрної сфери на регіональному рівні.

Результати проведених досліджень, зокрема запропонований організаційний механізм удосконалення регіонального менеджменту, може бути адаптованим і до регулювання інших сфер регіону, а дієвість його залежатиме від професійності управлінців, адекватності вибору засобів регулювання, можливостей ресурсного забезпечення та рівня і динаміки розвитку економіки регіону загалом.

Сфера практичного застосування результатів дослідження – департамент агропромислового розвитку, департамент економічного розвитку і торгівлі Закарпатської обласної державної адміністрації, відділ агропромислового розвитку Ужгородської районної державної адміністрації Закарпатської області.

7. Зауваження та дискусійні питання

Поряд з отриманими в дисертації позитивними результатами, доцільно відмітити окремі зауваження, недоліки та дискусійні питання:

1. Оскільки в сучасних умовах ринкового господарювання переважає приватна форма власності, то автору потрібно було більше уваги приділити розгляду можливостей державного регулювання аграрної сфери на рівні суб'єктів господарювання з приватною формою власності (с. 26).

2. В роботі здобувача доцільно було звернути більше уваги на обґрунтування шляхів удосконалення регіонального менеджменту у процесі екологізації сільськогосподарського виробництва з метою актуалізації екологічного управління сферою аграрного розвитку (с. 114).

3. Проблемні питання аграрної сфери згруповані автором за окремими блоками, зокрема виробничі, кон'юнктурні, соціальні і екологічні; доцільно було б розглянути з точки зору управлінських підходів до їх вирішення на рівні регіону (с. 158).

4. Дисертаційна робота значно б виграла, якби її автор зосередив увагу на ролі інноваційних процесів у розвитку аграрного сектору. Бажано, щоб найактуальніші наукові розробки дисертаційного дослідження узагальнювались і надходили в департамент агропромислового розвитку Закарпатської області для використання при розробленні програм перспективного розвитку регіону.

8. Загальні висновки

Проведений аналіз дисертації дозволив зробити такі висновки:

- положення дисертації, котрі виносяться на захист, є належним чином обґрунтованими, містять елементи наукової новизни і мають практичну цінність;
- зроблені зауваження суттєво не знижують загальної позитивної оцінки роботи, виконаної на належному науковому і методичному рівні.

Робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. У зв'язку з цим вважаю, що автор дисертації, Мошак Ольга Вікторівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за вказаною спеціальністю.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та економіки
Карпатського університету
імені Августина Волошина

В.Й. Ерфан

Підпис Ерфана В.Й. засвідчую:
Вчений секретар Карпатського університету
імені Августина Волошина

Є.І. Гайданка

30.09.2015 р.

